

Johann Konrad Ulrich

De Lingvae Ebraicae Inter Christianos Ante Revchlinvm Cvltv Dissertit Et Ad Actvm Oratorivm In Illvstri Gymnasio Regio Reformatorum Ad Diem XVII. Maii A. C. CII CCLI. ... Institvendvm

Halae Magdeburgicae: Apvd Io. Iac. Cvrt, [1751]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn889400245>

Druck Freier Zugang

CIc - 1¹³

DE
LINGVAE EBRAICAE INTER
CHRISTIANOS

22

ANTE
REUCHLINVM CVLTV
DISSERIT

*Bibliotheca
Academica
Rostochiensis*

ET
AD ACTVM
ORATORIVM

IN
ILLVSTRI GYMNASIO REGIO
REFORMATORVM

AD DIEM XVII. MAII A. C. MDCCCII.

INDE AB HORA X. MATVTINA

INSTITVENDVM

OBSERVANTER AC HVMANISSIME INVITAT

IOANNES CONRADVS VLRICH,

GYMN. CONR. ET CONVICTORII INSPECTOR.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

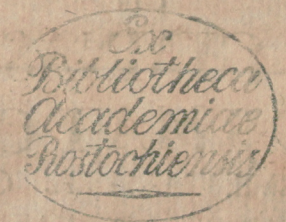
APVD IO. IAC. CVRT, ACAD. TYPOGR.

CI 0-113

UNIVERSITÄT
ROSTOCK
PHYSIKALISCHES
MUSEUM

AD ACTUM
ORATORIVM

AD ILLUSTR. AC
ACADEM. ROSTOCKENSIS

JOHANNES GÖTTSCHE LOWE
VIRI

um linguæ ebrææ per Germaniam, imo Europam, culturæ primordia ad *Reuchlinum* communiter referantur, anquiram, numne studii hujus vestigia quædam superioribus temporibus inter christianos deprehendantur? Parum abest, quin *cel. Hardius* studii hujus initia jamdum, *Carolo M.* Germanorum augusto, facta fuisse, arbitretur, cujus auspiciis in scholis *Parisiensi,* & *Osnabrugensi litteræ ebraicæ, græcæ & latinæ doceri sint cœptæ* (1). Sed enim licet laudatissimus imperator propensissimo in litteras fuerit animo, eisdemque novas vires, novosque suffecerit spiritus: dubitarim tamen, num de revocandis ex exilio ebraicis litteris fuerit sollicitus. *Crantzius* certe metropol. L. 1. c. 11. memoriæ proditum reliquit, *Carolum*, aperiundo scholam *Osnabrugensem*, hoc in mandatis dedisse præfectis illius, *ut in illa græcæ*

* 2

72.

(1) Commentat. de sex professoribus linguarum orientalium in una academia public. Helmst. 1713. p. 16. Conf. BUCHOLCERUS isag. chronol. p. 111. HOSPINIANUS de templ. p. 426.

pariter atque latina linguis iuventus erudiretur. Osnabrugensis autem schola constituta est a. DCCCCV. d. 20. Dec. Equidem hic nihil de litteris ebraeis memoratum invenimus, videtur tamen imperatoris auctoritas multis torporem excussisse, nonnullosque, excitatoris indolis homines excitasse, ut non solum sublimiorum disciplinarum cognitioni, verum etiam linguis, ac inter illas forsitan ebraicæ, adripiendis, animum ac operam suam adjunxerint. De benedictinæ familiæ sociis testatur TRITHEMIUS, in ipsorum collegiis circa annum a C. N. DCCCXL. (quo ipso Ludovicus pius, patris optimi vestigia premens, in vivis esse desiit,) & diu post, hanc viguisse consuetudinem, *ut scholæ in singulis pene cænobiiis haberentur, quibus non seculares homines, sed monachi moribus & eruditione præficebantur ornatissimi: qui non solum in divinis scripturis docti essent, verum etiam in mathematica, astronomia, arithmetica, geometria, musica, rhetorica, pœsi, & in ceteris secularis litteraturæ scientiis eruditissimi haberentur. Ex his multi non solum in romana lingua docti erant, sed etiam in EBRAICA, GRAECA & ARABICA peritissimi, quod ex eorum opusculis facile dignoscitur: quamquam vitio scriptorum, qui a primæva institutione præceptorum paullatim degenerarunt, pauca exemplaria nostris temporibus emendata reperiantur (2).*

Hæc litteraturæ orientalis initia satis tenuia fuisse, facile unusquisque sibi persuadebit, ad maiorem tamen successu temporis perfectionem paullatim perducere potuissent, si posterorum industria votis maiorum respondisset, ac altius illa provehere adnisi essent. Verum enim vero uti post Caroli & Ludovici excessum omnia retro labi cœperunt, ita etiam quidquid decoris ex ævo carolino litteris supererat, sequentium seculorum barbarie fuit obfuscatum & extinctum. Harum tamen, orientalium speciatim, vindex surrexit Fridericus II. imperator, qui expeditione in Palæstinam A. C. MCCXXVIII. suscepta, Hierosolymisque, cum magna Syriæ parte, expugnatis, spoliis orientis onustus, ut & huius suæ victoriæ fructus aliquis ad civis suos redundaret, codices græcos & arabicos, quos secum in Europam induxerat, opera doctorum virorum in latinum idioma, ut litteris decus aliquod conciliaretur, converti voluit. Negotium hoc Bononiensibus commisit, quos ad illud adgrediendum epistola, quam PETRUS de VINEIS L. III. epist.

p. 503.

(2) HOSPINIUS c. l. p. 423.

p. 503. seqq. exhibet, & ex quibus ea, quæ ad hoc argumentum spectant, enotavit V. C. SCHELHORNIIUS (3). Ex verbis, quæ ibi legi possunt, adparet, imperatorem eo esse adnatum, quo interpretatione librorum arabicorum & græcorum philosophiæ suppetiæ ferrentur. Sed istius ævi infelicitas, & romani præfulis tyrannis ac odium, quo augustum, ad maxima natum, persequeretur, intercesserunt, quo minus res ex sententia succederet.

Ab hoc temporis articulo aliquot sæcula sunt elapsa, quibus nil quidquam a christianis in hoc studiorum genere fuit præstitum, pontificibus romanis ad tantam ignorantiam non solum conniventibus, verum etiam adplaudentibus sibi, litteris neglectis ac prostratis profus, eo tutius imperitiæ plebeculæ cervicis conculcare se posse. Sed enim sæc. X. & XI. istius modi factorum series ordiri incipiebat, quæ christianis hanc imposuit necessitatem, ut in tempore sibi consulere, ne rebus suis deessent, suæque socordia irreparabile damnum arcessivisse censerentur. *Mauri*, Saracenorum progenies, Mohammedicæ impietati obstricta, a longo jamdum tempore Hispaniæ infederant, eandemque fere subiugaverant. Nec minus ingens Judæorum colluvies inde ab *Adriani* temporibus ad Hispanos delata erat, quorum numerus augebatur adventu illorum, qui babylonice eiectionibus, in Hispaniam immigrabant. Utrique frigentibus, imo sepultis fere sapientiæ qualiscunque & optimarum artium studiis apud christianos, totis animis ad theologiam, medicinam, philosophiam & artem grammaticam incumbabant, quo res suas contra omnem impetum firmarent, stabilirent. Qua sua industria id sunt consecuti, ut, quoties cum christianis, linguarum ac philosophiæ præfidiis destitutis, congregiebantur, superiores fere discederent. Ne igitur hostibus suis essent ludibrio, & quorum olim vim armis & ferro perenserant, nunc, mutatis vicibus, illorum ore & calamo experirentur, ad illas artes atque scientias sunt conversi, quibus hostes valere plurimum, intelligebant. Quare philosophiæ & medicinæ addiscendæ ergo, & ut Mohammedicæ impietati ac Judæorum pervicaciæ pares essent, ad linguarum arabicæ ac ebraicæ studium animum adpulerunt.

Quam viam ut ingrederentur, ab Judæis, qui, missa superstitione avita, se in christianorum castra subinde conjecerunt, sunt

* 3

mo.

(3) Dissert. de eximiis Suevorum in orientalem litteraturam meritis, amoenit. litterar. Tom. XIII. p. 203-205.

mōniti. Horum refert *Hardius* R. SALOMONEM, gentē Ma-
 roccanum, qui circa a. 1070. epistolam de adventu Messiae ad R.
Isaacum, Maroccanā synagogā prefectum, dedit. In qua argumenta
 profert, quibus Messiam jamdum venisse probatur, nec obscure
 significat, diuturni exilii sui causam hanc esse, quod majoris sui
 christianorum prophetam e medio sustulissent. Igitur dum hæc
 scriberet, dubius quidem hæsit circa religionem patriam, necdum
 plene de christiana convictus fuisse videtur, cui tamen post id
 tempus accessisse, judicant alii, quod a. 1085. factum fuisse, ex
Nicolao Antonio adseverat WOLFIUS (4). Epistolam hanc arabi-
 ce consignatam, in latinum idioma translata, evulgavit *Alphon-*
sus Bonushomo, Hispanus natione, non, uti *Hardius* scribit, a. 1348.
 sed a. 1339. vel 1338. cui tamen aliqua, quæ a manu Salomonis
 profecta non sunt, adfuisse videtur. Est illa typis aliquoties re-
 petita, & in diversas transfusa linguas, quas editiones omnes & in-
 terpretationes diligenter recenset cel. WOLFIUS (5). Quem au-
 tem nominavimus, *Bonushomo*. jure merito inter primos lingua-
 rum cultores, qui illa tempestate ex christianis floruerunt, est re-
 ferendus, quo de videri potest COLOMESIUS (6) & quo de WOL-
 FIUS ex *Jo. de Marieta* observat, fuisse ipsum linguarum ebraicæ &
 arabicæ peritum, quas addidicerit, quod de Judæis & Mohammedanis,
 quibus plena tum erat Hispania, ad Christum adducendis esset sollicitior.
 R. Salomonis exemplum sæculo sequenti est secutus R. MOSES,
 Hispanus, qui a. 1106. Christo nomen dedit, & sacris aquis adper-
 sus, dictus est *Petrus Alphonsi*, qui *dialogum*, in quo *Petrum* & *Mosen*,
 i. e. christianum & judæum loquentes, deque gravissimis religio-
 nis capitibus differentes, introducit, edidit. A quo tempore Ju-
 dæi animadvertentes, se suis peti armis, inter illos surrexerunt, qui
 refellendis christianorum argumentis & religioni suæ defendendæ
 intenti essent (7)

Nondum igitur christianis ita beatis esse licuit, ut ipsorum
 aliqui Judæorum & Arabum libros volvere & revolvere possent,
 gradum tamen promoverant in harum linguarum limina irrum-
 pendi, cum inter se ex recutitorum gente haberent, a quibus &
 optimum, quod sequerentur, exemplum sumere, & de quibus spe-
 rare poterant, fore, ut viam ad ebræam linguam sibi sternerent.

Per-
 (4) bibl. ebr. T. I. p. 1099. (5) T. III. p. 1100 - 1106. T. I. p. 1099 - 1101. (6) Hi-
 span. orient. pag. 209. (7) von der HARDT c. 1. p. 5. WOLFIUS Tom. I. p. 970.
 971. & T. III. p. 921. 922.

Percommodum adhæc accidit, ut RAYMUNDUS de PENNA FORTI, dominicanæ familiæ præfectus, in conventu Toleti a. 1250. celebrato, sociis ediceret, ut addiscendis *ebraea & arabica* linguis operam diligentem collocarent. Accedebant præmia regum Aragoniæ & Castiliæ, quæ illos manerent, qui morem huic sanctioni gessissent. Consilium erat, ut tantam dictarum linguarum peritiam sibi adiungerent, quo & ore adversariorum tela retundere, & calamum adversus illos stringere possent. Cujus rei primum experimentum a. 1263. est factum, quo iussu regis in curia Barcinonensi, ipso augusto præsentente, PAULLUS, ex-Judæus, & R. NACHMANIDES, Gerundensis, sunt commissi. Quo colloquio habito a. 1263. IV. cal. Sept. & a. 1264. 27. Mart. publico edicto rex Paulo liberam concessit facultatem, ut, quas vellet, Judæorum scholas adiret, ex illorum libris, quæ ex usu essent, enotaret ac conquiret, quæque Christo & christiano nomini in illis injuria offenderet, expungeret (8).

Quos Hispanorum conatus si primum restorationis linguarum orientalium inter christianos gradum adpellaveris, a vero sane non aberrabis. *Paullus* ille christianis parentibus editus haud erat, sed judæis, hic tamen primus omnium linguæ ebrææ stabili loco sedem in ecclesia christiana paravisse, videtur. RAYMUNDUS certe MARTINI, non judaica propagine, uti multis videtur, profeminatus, quo de prolixè disputat WOLFIUS (9), non aliunde, quam ex consuetudine hujus Paulli, quo cum arctissima familiaritate conjunctus erat, tantam linguæ ebraicæ peritiam haulisse, est censendus. Hic Raymundus, quoniam dominicanorum familiæ adscriptus erat, legibus præfecti sui, & jussibus regis obtemperandum ratus, quantam potuit, discendis linguis ebraicæ & arabicæ, industriam impendit, in quibus etiam tantum profecit, ut cum veritatis christianæ hostibus in arenam cum laude descendere potuerit. Scripsit *contra Mauros*, itemque eximium librum, cui titulus *pugio fidei*, adversus Judæos condidit, in quo, quidquid ex diurna chaldaicarum interpretationum, doctorum talmudicorum, ac antiquiorum judaicorum scriptorum lectione ipsi succurrebat, multo studio ad revincendos Judæorum errores congestit.

Qui

(8) HARDTIUS p. 6. WOLFIUS T. I. p. 1016. Raymundum de Penna forti impensis regum Castellæ & Aragoniæ seminarium instituisse, in quo nonnulli ex ordine prædicatorum viri religiosi ebraico & arabico idiomate erudirentur, refert NATALIS ALEXANDER H. E. sæc. XIII. & XIV. pag. 562, 563. conf. BAEILIUS diction. T. II. p. 2077, 2078. (9) T. I. p. 1016-1018. & III. p. 989-991.

Qui liber postea cum diu admodum in bibliothecarum angulis delituisse, tandem cura *Jof. Voisinii* a. 1651. fuit expeditus, iterata vero vice luculentis accessionibus, obstetricante *Jo. Benedicto Carp-zovio*, ornatus Lipf. 1687. prodiit (10).

Inclinante sæc. XIII. insigni ebraicæ litteraturæ notitia floruit NICOLAUS de LYRA, vel LYRANUS, a patria, Normanniæ vico, ita adpellatus. Etiam hunc, judaismo relicto, ad christianos concessisse, plurimorum est opinio, quos nominavit WOLFIUS (11), quibus addi potest R. SAL. ben VIRGA שבט יהודה, quem sub tit. *historiæ religionis Judaicæ* edidit GEORG. GENTIUS, qui (12) *Lyranum adpellat origine Judæum, judaicarum rerum scientissimum*. Aliis contra pertendentibus, ipsum parentibus christianis satum, sed ob egregiam plane linguæ, rerumque ebræarum notitiam Judæis adnumeratum fuisse, quibus etiam pollicem premit WOLFIUS. *Hardtius*, qui pariter ipsum ex-Judæis accenset, arbitratur, inter tribules suos R. *Donin* dictitatum fuisse: sed observat WOLFIUS, *Hardtium* hunc Lyranum cum alio quodam *Nicolao* profelyto, cui nomen fuerit *Donin*, vel, uti in MS. cod. legatur, מכין, confundere, qui cum R. *Jechiele* de religione christiana in certamen descenderit. Hic non solum institutum *Raymundi* de *Pennaforti* ipso opere comprobavit, Judæorum superstitionem refutando, verum etiam primus christianorum post *Origenem* & *Hieronymum* ebrææ linguæ notitiam ad sacrarum litterarum interpretationem traduxit. In suis quippe ad divina oracula commentationibus ex magistrorum, cum primis R. SALOMONIS ISACIDIS explanationibus, plurima attulit, quæ lucem eisdem foenerantur, & linguarum notitia curatior effecit, ut in multis veritatem, quæ in ecclesia romanensi opprimi incipiebat, videret, & multa proferret, quæ dogmatibus, tum temporis passim receptis, adversabantur (13). Longius igitur jamdum litteraturæ ebraicæ usum produxerat Lyranus, quam vel illi, qui eandem adhuc urserant, cogitaverant.

Sæc. XIV. incoato novum aliquod præsidium litteris orientalibus, speciatim ebraicæ, accedebat. Intellectum erat adhuc, disputationes cum Mauris & Judæis feliciter successisse, conver-

(10) vid. WOLFIUS c. 1. COLOMESII Hispan. oriental. pag. 209-212. (11) T. I. p. 912-914. T. III, p. 836-840. (12) p. 62. (13) Horum aliqua collegit AN-GELON melange critique de litterat. T. II. p. 346-350. plura exhibentur bibl. hebrem. cl. II. fasc. 2. p. 385-396.

fiones quippe violentas ut parum per se honestas, ita ecclesiae de-
decoras, quinimo periculosas, respectabant. Dolebant autem
consilia Raymundi de Pennaforti & regum Hispaniae, illorum tem-
porum vel focordia, vel subsidiorum defectu, repressa fere & suf-
flaminata. Quare P. M. *Clemens V.* huic malo opportune me-
dendum ratus, quo essent, qui & muneris sui ratione ad litteras
orientales obstringerentur, earundemque cultus publica quasi au-
ctoritate muniretur, in concilio *Viennensi* anno post Christum na-
tum supra millesimum trecentesimo undecimo, praesentibus tre-
centis theologis, ipsoque adeo pontifice M. decretum promulgari
curavit, ut in *omnibus academiis constituerentur sex linguarum, ebraica,*
chaldaica & arabica professores (14). Sententia pontificis ac patrum
conscriptorum haec erat, ut opera publicorum doctorum in acade-
miis lecti juvenes illa linguarum notitia instruerentur, qua apti eva-
derent, ipsis illis linguis verba commode fundere, cum Judaeis &
Mauris in palæstram concedere, illorum scripta lectitare, atque
errores refutare: minus tum temporis solliciti de litteris sacris lin-
guarum subsidiis explanandis, illustrandis. Est tamen institutum
hoc summis tollendum laudibus, cum linguarum indoles ea sit, ut
in tam angustos cancellos se compelli minus patiatur: quare
POSTELLUS adpellat *sanctionem, qua nulla unquam in ecclesia chri-*
stiana utilior constituta (15). Licet autem in se constitutio haec lauda-
bilis admodum fuerit, tamen optato caruisse effectu, & si quid a-
licubi fuerit tentatum, intra conatum tamen rem substituisse, pro-
babile est maxime. Non longe post publicationem canonum
concilii hujus, in academia Oxoniensi per quendam, qui judaicae
superstitioni nuntium remiserat, doceri coeptam fuisse linguam
ebraicam, narrat BZOVIVS (16). Homines illius aetatis philoso-
phiae scholasticae studio inescati, (cujus beneficio sine multa ope-
ra, quae vellent, profundere, & garrulitate sua fucum aliis facere
poterant,) jussionem pontificis non tanti putabant, ut ipsa illa se
ex securo otio in operosam vitae rationem conjicere sinerent.
Qua-

(14) HARDTIUS c. l. p. 7. 8. JAC. FACCIOLATI or. qua ostenditur, sacrae scri-
pturae studium cum veterum linguarum studiis jungendum esse, quae inserta
est bibl. brem. cl. V. fasc. 3. p. 403. 404. (15) or. de lingu. ebr. & arab. ex-
cellentia, quae habetur bibl. brem. cl. VII. fasc. 2. p. 223. (16) annal. eccles.
T. XIV. p. 239.

**

Quare tantum abfuit, ut academia quævis sex linguarum profes-
sores eodem tempore docentes haberet, ut ne unus quidem per
duo integra sæcula, quæ proxime infecuta sunt, in illarum aliqua
fuerit constitutus. Aliqui tamen hoc ævo linguæ ebraicæ & alia-
rum peritia incluti extiterunt. Præter LYRANUM, qui aliquam
hujus sæculi partem vivendo superavit, nominare possumus POR-
CHETUM, ALB. VILLANOVANUM, ALPH. BONUMHO-
MINEM, de quibus videri possunt passim COLOMESIUS, &
WOLFIUS. Ex Judæis conversis, illis adnumerat Hardtius, JO.
de PODIO, qui floruisse dicitur circa a. 1335. (17)

Cum sæc. XV. litteræ omnes pristino suo nitore paullatim re-
stitui inciperent, benignior etiam fortuna orientali litteraturæ
adspirare cœpit. Illius rei ratio minus arcessenda a decreto con-
cilii *Viennensis*, in *Basileensi* de novo confirmato & repetito, sed
vel exemplo & imitatione illorum, qui philosophiæ & elegantio-
ribus litteris se dabant, vel ad hoc per Judæos, qui ad christia-
nos transiverant, sunt extimulati. Horum multitudo hoc ævo
major, quam superioribus temporibus fuit, ex quibus rem chris-
tianam scriptis ornare sategerunt R. JOSUA LORKI, Hispanus,
inter christianos HIERONYMUS de S. FIDE dictitatus, PAUL-
LUS, *Burgensis* cognominatus, in judaismo R. SALOMO LEVI-
TA nuncupatus, ALPHONSUS de SPINA, PAUL. de HERE-
DIA, LIBERTAS COMINETUS, qui a quatuordecim lingua-
rum notitia celebratur. Ex christianis laude cognitionis lingua-
rum floruerunt JAC. PEREZIUS, JO. SEGOBIENSIS, Hispani,
JANNOTUS MANNETTUS, PÉTRUS BRUTUS. JO. AN-
NIUS Viterbiensis JO. PICUS Mirandulæ comes, RAYMUN-
DUS MITHRIDATES, Romanus, ANTON. FLAMINEUS,
siculus. Præter ebraicam arabicam ex Italis HIERON. RHAM-
NUSIUS, qui hujus discendæ ergo Damascum adiit, ac ibi per
tempus haud exiguum moratus, JOSAPHAT BARBARUS, Ve-
netus, persicam attigerunt. Ex Gallis in hunc censum veniunt
JO. LAPIDANUS, Reuchlini præceptor, & JULIANUS TRO-
TERELLUS, de quibus suis locis consulendi COLOMESIUS &
WOLFIUS. Ex Germanis etiam nostris quidam hoc ævo com-
memorandi veniunt, qui non solum linguæ ebraicæ cognitionem
sibi

(17) cit. Comment. p. 8. 9.

fibi familiarem reddiderunt, verum illam etiam aliis impertiri adlaborarunt. JO. BEHAM, sacerdos Ulmenſis, ſub finem ſæc. XV. linguam ebræam a Judæis, priuſquam Ulma expellerentur, didiciſſe, refert SCHELHORNIIUS (18). Quam ne ſibi ſoli referuaret, ſed cum aliis communicaret, lexicon & libellos grammaticos, haut leuibus ſumtibus a Judæis paratos, convertendos curavit, eorundemque uſum *Reuchlino*, *Pellicano*, & aliis litteraturæ ebraicæ reſtauratoribus, conceſſit. Nec ſolum Germania fovit ebrææ linguæ cultores, verum etiam, quod adhuc nondum obtigerat, publicum linguæ hujus doctorem in academia ſuſpexit. PHILIPPUS, imperii ſeptemvir, a. 1477. JO. WESSELUM, Gansfortium cognominatum, virum tum temporis eruditorum facile principem, ad academiam Heidelbergenfem evocaverat, ut in illa theologiam doceret. Sed, quod ordini ſacro adſcriptus non erat, nec illorum alicui initiari cupiebat, ab academiæ antefignanis cathedra theologica prohibitus, ad philoſophos ſe contulit, & quamdiu Heidelbergæ ſubſtitit, litteras græcas, ebræas, & philoſophiam docuit: quo ipſo ſimul, quod HENRICUS ALTINGIUS adnotat, *primam quali ſementem jecit purioris doctrinæ, non diſſimulans, quid in recepta formula confeſſionis & cultus deſideraret* (19). His ſuis moliminibus optime certe de re chriſtiana & litteraria eſt meritus, maxime cum inter alios ſuos diſcipulos numeraverit JOANNEM REUCHLINUM, felicem illum litteraturæ ebraicæ reſtitutorem, quem primis hujus rudimentis & recto de religionis capitibus ſenſu imbuit (20).

Nihil jam reſtat, quam ut inſtituti, quod hujus ſcriptionis anſam præbuit, haud immemores, tam dicentium nomina, quam declamationum argumenta, paucis indicemus. Quæ hæc ſunt,

FRID. ERNESTUS WILMSEN, Halenſ. de *indivulſo doctrinæ & virtutis nexu* lingua romana dicturus, pronam auditorum audientiam ſociis ſuis expetet.

JOANNES CHRISTIANUS BRUNN, Drondorfio-Anhaltinus,
VICTOR FRID. HESIUS, Weiſſando-Cothanus, &

** 2

JO-

(18) amcenit. litter. T. XIII. p. 207.

(19) hiſtor. eccleſ. palat. p. 132. 133.

(20) id, p. 134. MELCH. ADAMI vit. philoſ. Germ. p. 18.

JOANN. LEOPOLDUS SCHOCH, Scheidera - Dessavien-
fis, de usu historiae, ad linguam nostram redundante, germanice collo-
quentur.

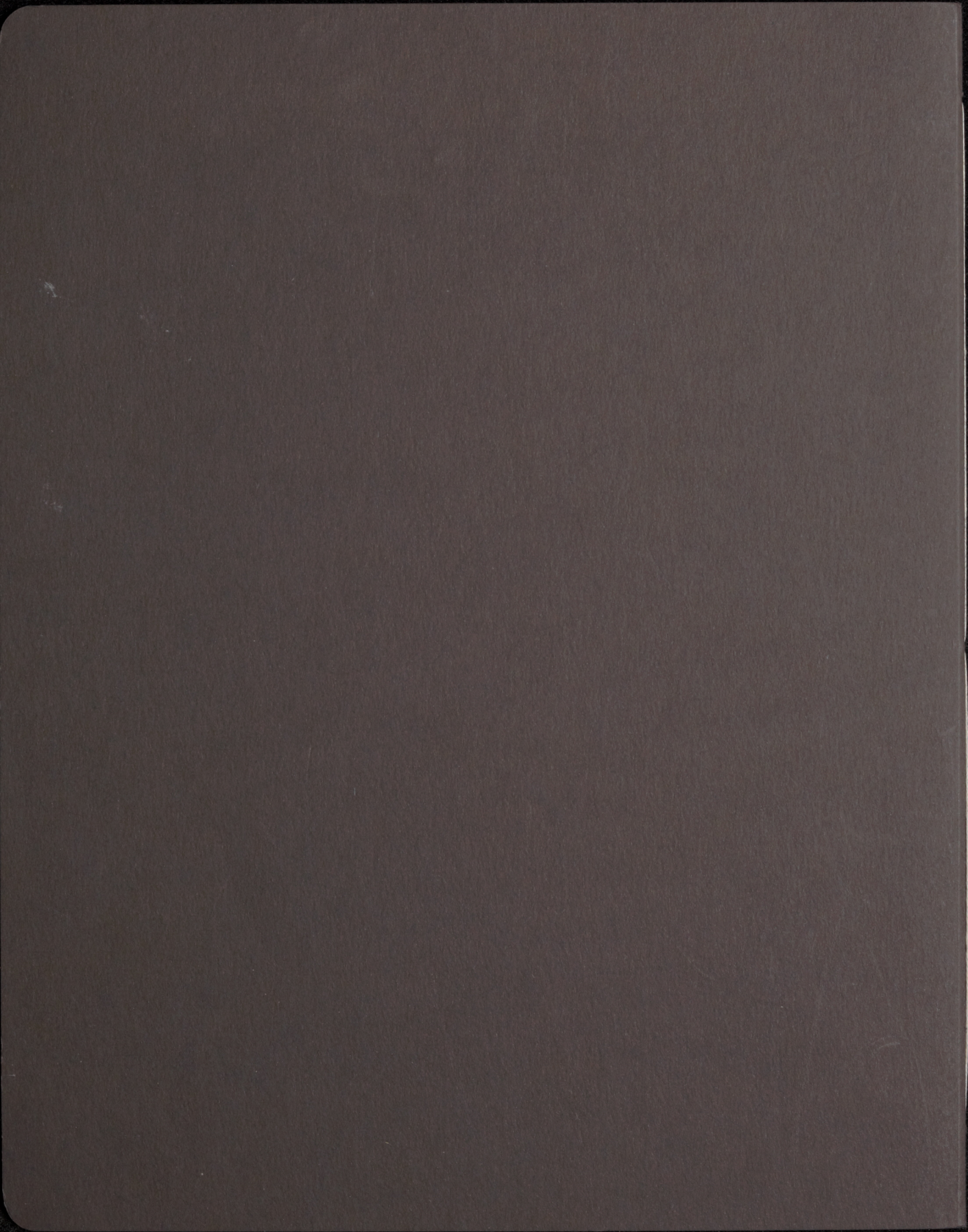
LEOPOLDUS WILHELM. COLERUS, Dessavienfis, *veram*
studiorum, quibus schola potissimum & academia occupantur, *nexum*,
oratione latina, ab ipso elaborata, docebit, Gymnasio nostro
vale ultimum dicturus, & denique

JOAN. FRIDER. VEIST, Norimbergensis, *auream christiana*
ecclesiae aetatem oratione romana, cui correctionis lima non est ad-
mota, exponet, ad lectiones academicas se accincturus.

Ad quos sermones benevole audiendos, ut praefinito die ho-
ra X. matutina *Mecenates ac Fautores, omnium ordinum ac digni-*
tatum spectatissimi, cum maxime venerandi Presbyterii mem-
bra, Patroni summo opere colendi, frequentes adsint, & actum
huncce oratorium praesentia sua honorificentissima benevolentia-
que solemniozem reddere ne graventur, submisso animi cultu,
& ea, qua possum, debeoque, observantia, etiam atque etiam ro-
gito. P. P. d. XVI. Maji A. C.

CID DCCC LI.

fiones quippe violentas ut parum per se honestas, ita ecclesiae de-
decoras, quinimo periculosas, respectabant. Dolebant autem
consilia Raymundi de Pennaforti & regum Hispaniae, illorum tem-

per concordia, vel subsidiorum defectu, repressa fere & sus-
Quare P. M. Clemens V. huic malo opportune me-
tus, quo essent, qui & muneris sui ratione ad litteras
obstringerentur, earundemque cultus publica quasi au-
uniretur, in concilio *Viennensi* anno post Christum na-
millesimum trecentesimo undecimo, praesentibus tre-
logis, ipsoque adeo pontifice M. decretum promulgari
*in omnibus academiis constituerentur (sex linguarum, ebraica,
arabica professores (14). Sententia pontificis ac patrum*
um haec erat, ut opera publicorum doctorum in acade-
venes illa linguarum notitia instruerentur, qua apti eva-
illis linguis verba commode fundere, cum Judaeis &
alae stram concedere, illorum scripta lectitare, atque
tare: minus tum temporis solliciti de litteris sacris lin-
fidiis explanandis, illustrandis. Est tamen institutum
tollendum laudibus, cum linguarum indoles ea sit, ut
ustos cancellos se compelli minus patiatur: quare
IS adpellat *sanctionem, qua nulla unquam in ecclesia chri-
constituta (15). Licet autem in se constitutio haec lauda-
um fuerit, tamen optato caruisse effectu, & si quid a-
tentatum, intra conatum tamen rem substituisse, pro-
maxime. Non longe post publicationem canonum
is, in academia Oxoniensi per quendam, qui judaicae
nuntium remiserat, doceri coeptam fuisse linguam
narrat BZOVIVS (16). Homines illius aetatis philoso-
ficae studio inescati, (cujus beneficio sine multa ope-
ent, profundere, & garrulitate sua fucum aliis facere
ussionem pontificis non tanti putabant, ut ipsa illa se-
otio in operosam vitae rationem conjicere sinerent.*

Qua-

TIUS c. l. p. 7. 8. JAC. FACCIOLATI or. qua ostenditur, sacrae scri-
pturae cum veterum linguarum studiis conjungendum esse, quae inserta
opem, cl. V. fasc. 3. p. 403. 404. (15) or. de lingu. ebr. & arab. ex-
quae habetur bibl. Brem. cl. VII. fasc. 2. p. 223. (16) annal. eccles.
239.

**

